

УДК 656.2:338

Марина Белінська

(ПАТ «Укрзалізниця», начальник управління організації доходних надходжень та їх розподілу Фінансово-економічного департаменту)

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЩОДО ОБЛІКУ ДОХОДНИХ НАДХОДЖЕНЬ ПРИ ВПРОВАДЖЕННІ НОВОЇ СИСТЕМИ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВАНТАЖНІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ЗА ПРИНЦИПОМ «РЕЗЕРВУВАННЯ ПЛАТЕЖІВ»

Подальше реформування залізничного транспорту обумовлює необхідність докорінних змін у взаємовідносинах з клієнтами залізничного транспорту. Зокрема у сегменті вантажних перевезень розробляється єдиний договір на організацію перевезень вантажів і проведення розрахунків за перевезення та надані залізничним транспортом послуги. Це викликає потребу у переформатуванні технологічних процесів і внесенні змін у вихідні форми фінансової та статистичної звітності ПАТ «Укрзалізниця» з обліку доходних надходжень від вантажних перевезень. Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що досліджень такого вузькоспеціалізованого напрямку, як процес розрахунків за перевезення вантажів та формування фінансової звітності з доходних надходжень від вантажних перевезень на сьогодні недостатньо.

Досліджується технологічний процес формування фінансової звітності щодо доходних надходжень від вантажних перевезень ПАТ «Укрзалізниця» за вимогами міжнародних стандартів із застосуванням принципу «резервування платежів» і забезпечення єдиного підходу при розрахунках з клієнтами залізничного транспорту по факту виконаних робіт, наданих послуг з перевезення вантажів у всіх видах сполучення.

Впровадження в практику запропонованих у статті науково-методичних підходів дозволить ПАТ «Укрзалізниця» отримати інструментарій переходу від розрахунків із замовниками залізничних послуг, які здійснюють регіональні філії, до комплексних розрахунків за єдиним договором, єдиним принципом, на єдиній методологічній базі обліку доходних надходжень.

Ключові слова: доходні надходження, вантажні перевезення, резервування платежів, залізничний транспорт.

© Белінська М. Г., 2016

Марина Белинская

(ПАО «Укрзалізниця», начальник управления организации доходных поступлений и их распределения Финансово-экономического департамента)

**ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ
УЧЕТА ДОХОДНЫХ ПОСТУПЛЕНИЙ ПРИ ВНЕДРЕНИИ НОВОЙ
СИСТЕМЫ РАСЧЕТОВ ЗА ГРУЗОВЫЕ ПЕРЕВОЗКИ
ПО ПРИНЦИПУ «НАСТРОЙКИ ПЛАТЕЖЕЙ»**

Дальнейшее реформирование железнодорожного транспорта обуславливает необходимость коренных изменений во взаимоотношениях с клиентами железнодорожного транспорта. В частности в сегменте грузовых перевозок разрабатывается единый договор на организацию перевозок грузов и проведения расчетов за перевозки и предоставленные железнодорожным транспортом услуги.

Это вызывает необходимость реформирования технологических процессов и внесения изменений в выходные формы финансовой и статистической отчетности ПАТ «Укрзалізниця» по учету доходных поступлений от грузовых перевозок. Анализ последних исследований и публикаций показывает, что исследований такого узкоспециализированного направления, как процесс расчетов за перевозки грузов и формирование финансовой отчетности по доходным поступлениям от грузовых перевозок на сегодня недостаточно.

Исследуется технологический процесс формирования финансовой отчетности по доходным поступлениям по грузовым перевозкам ПАО «Укрзалізниця» согласно требованиям международных стандартов с применением принципа «резервирования платежей» и обеспечения единого подхода при расчетах с клиентами железнодорожного транспорта по факту выполненных работ, предоставленных услуг за перевозку грузов во всех видах сообщений.

Внедрение в практику предложенных в статье научно-методических подходов позволит ПАТ «Укрзалізниця» получить инструментарий перехода от расчетов с заказчиками железнодорожных услуг, которые осуществляют региональные филиалы, к комплексным расчетам на основании единого договора, единого принципа, на единой методологической базе учета доходных поступлений.

Ключевые слова: доходные поступления, грузовые перевозки, резервирование платежей, железнодорожный транспорт.

Marina Belinska

(PJSC «Ukrzaliznytsia», Head of Department for earning revenues and their distribution of Financial and Economic Department)

**FEATURES OF FORMATION OF FINANCIAL STATEMENTS
ACCOUNTING FOR REVENUE WHEN IMPLEMENTING A NEW
SYSTEM OF PAYMENTS FOR FREIGHT TRANSPORTATION ON A
«BACK-UP PAYMENTS»**

Further railway reform necessitates radical changes in relationships with customers of rail transport. In particular in the segment of transportation developed a single contract for the transport of goods and payments for transportation and provided rail service. This raises the need for reformatting processes and changes in the original form of financial and statistical reports of PJSC "Ukrzaliznytsia" accounting of revenue earnings from freight traffic. Analysis of recent research and publications reveals that this highly specialized research directly as process payments for transportation and development of financial reporting of revenue earnings from freight traffic today is not enough.

We study the production process of formation of financial reporting of revenue earnings from freight traffic PJSC "Ukrzaliznytsia" with international standards in the application of the principle of "redundancy payments" and ensure uniformity in the calculation of the customers of rail transport in fact executed works, provided services of freight in all modes combination.

The implementation in practice of the proposed articles in scientific and methodological approaches will PJSC "Ukrzaliznytsia" get tools of transition payments to customers of rail services, which carry out regional branches, to complex calculations on a single contract, a single principle, on a single methodological basis of accounting of revenue receipts.

Keywords: revenue return, freight transportation, redundancy payments, rail transport.

Постановка проблеми. Процеси реформування залізничного транспорту значною мірою вимагають перегляду та здебільшого докорінних змін у взаємовідносинах із клієнтами [1-3]. У найбільш привабливому сегменті вантажних перевезень розробляється єдиний договір на організацію перевезень вантажів і проведення розрахунків за перевезення та надані залізничним транспортом послуги. При виконанні умов цього договору передбачається присвоєння єдиного облікового коду замовникам залізничних послуг, незалежно від того на якій регіональній філії розпочато чи закінчено перевезення вантажу. Здійснюються заходи щодо приєднання розрахункових підрозділів регіональних філій до філії «Єдиний розрахунковий центр залізничних перевезень ПАТ «Укрзалізниця» (далі – ЄРЦ), що надає можливість утворення єдиної вертикалі від моменту надання послуги до моменту відображення отриманих доходних надходжень у фінансовій звітності ПАТ «Укрзалізниця». Такі значні перетворення вимагають застосування принципово нових підходів до формування та обліку нарахованих доходних надходжень при відправленні вантажу та їх зарахування в дохід ПАТ «Укрзалізниця» при прибутті на станцію призначення та розкредитуванні перевізних документів, із зазначеного виникає потреба у переформатуванні технологічних процесів і внесенні змін у вихідні форми фінансової та статистичної звітності ПАТ «Укрзалізниця» з обліку доходних надходжень від вантажних перевезень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні та практичні аспекти формування та розподілу доходів залізничного транспорту досліджували у своїх роботах як автор даної статті, так і такі українські вчені та практики: М.В.Макаренко, Н.М.Колесникова, Н.І.Богомолова, В.В.Чорний та інші [4-8]. Однак досліджень такого вузькоспеціалізованого напрямку як процес розрахунків за перевезення вантажів та формування фінансової звітності з доходних надходжень від вантажних перевезень вченими не здійснювалося.

Метою даної статті є дослідження особливостей формування фінансової звітності ПАТ «Укрзалізниця» щодо обліку доходних надходжень при впровадженні нової системи розрахунків за вантажні перевезення за принципом «резервування платежів», встановлення та доведення, що при резервуванні платежів за вантажні перевезення у внутрішньому та міжнародному сполученнях (експорт/імпорт) досягається єдиний підхід до розрахунків з клієнтами залізничного транспорту в усіх видах сполучень, перехід на значно спрощений порядок обліку доходних надходжень від перевезень, що є однією з важливих умов повноти, прозорості формування доходів ПАТ «Українська залізниця» за вимогами міжнародних стандартів формування фінансової звітності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування фінансової звітності щодо доходних надходжень від вантажних перевезень у внутрішньому та міжнародному (експорт, імпорт) сполученнях із застосуванням принципу «резервування» коштів при відправленні вантажів та обліку нарахованих платежів при їх видачі, тобто по завершенню перевезення, відбувається на підставі інформації з перевізних та платіжних документів, яка надходить із джерел зародження цієї інформації – станційних автоматизованих робочих місць, та записується до єдиної автоматизованої системи керування вантажними перевезеннями (далі – АСК ВП УЗ-Є) з кодом розрахункового підрозділу, яким виступає ЄРЦ [9]. При формуванні звітності враховується обробка інформації (коригування, введення) ЄРЦ.

У зв'язку з резервуванням платежів, нарахованих при відправленні, та їх обліком (списанням) в момент завершення перевезення, тобто при розкредитуванні перевізних документів на станції видачі вантажу (станції виходу для експорту) – відбувається перегляд фінансової звітності, побудованої на інформації з перевізних документів. Зокрема, в умовах впровадження резервування платежів по операції відправлення в повному об'ємі, у зведені доходних надходжень від перевезення вантажів при відправленні форми ФДУ-5 (далі – звіт ФДУ-5) по ЄРЦ будуть дані для обліку та відображення сум, сплачених готівкою за квитанціями різних зборів по відправленню. Додатково по ЄРЦ формується аналог звіту ФДУ-5 з прогнозними даними за умовною назвою звіт ФДУ-25, який складається по факту «резервування». Облік нарахованих платежів, раніше зарезервованих, виконується по зведенню доходних надходжень від перевезення вантажів по прибуттю форми ФДУ-3 (далі – звіт ФДУ-3) звіту. До звіту ФДУ-3 формуються додатки про суми, нараховані за перевезення вантажів:

зараховано по даті закінчення договору на перевезення вантажів (попередньо нараховано в поточному звітному місяці);

зараховано по даті закінчення договору на перевезення вантажів (попередньо нараховано в попередні звітні місяці);

нерозкредитовані документи (вантажі в дорозі, відправлені в поточному місяці);
попередньо нараховано при відправленні.

Надходження та запис до бази даних АСК ВП УЗ-Є інформації з первинних документів по перевезеннях у внутрішньому та міжнародному (експорт, імпорт) сполученнях забезпечується за допомогою відповідних автоматизованих робочих місць і типових програмних продуктів. Під час запису інформації до бази даних розраховується та записується сума ПДВ по кожному коду платежу – відповідно до діючої ставки оподаткування (наприклад, 20% ПДВ, 0% ПДВ). Резервування нарахованих платежів відбувається з урахуванням сум нарахованого ПДВ.

В умовах створення ЄРЦ з приєднанням до нього у якості виробничих структурних підрозділів єдиних технологічних центрів з обробки документів розрахунки за транзитні перевезення та перевезення у внутрішньому та міжнародному (експорт, імпорт) сполученнях ведуться окремо. Клієнти мають окремі цифрові коди особових рахунків, по яких відбувається окремий облік зарахування та використання коштів клієнта для розрахунків за перевезення транзитних вантажів та за перевезення у внутрішньому та міжнародному (експорт, імпорт) сполученнях.

Для внутрішніх і міжнародних (експорт, імпорт) перевезень застосування принципу «резервування» має свої особливості, які впливають на формування фінансової звітності, та які відрізняються від застосування цього принципу при розрахунках за перевезення транзитних вантажів.

Основна особливість застосування принципу «резервування» коштів для перевезень у внутрішньому та міжнародному (експорт, імпорт) сполученнях полягає в тому, що нараховані при відправленні та зазначені в перевізному документі платежі «резервуються» (з урахуванням суми ПДВ відповідно до діючої ставки оподаткування) на особовому рахунку клієнта при прийнятті вантажу до перевезення, а списуються з його особового рахунку при розкредитуванні перевізних документів (видачі вантажу) в сумі зарезервованих коштів. Якщо, в результаті контрольного таксування при розкредитуванні перевізних документів, виникають недобори або (і) перебори платежів, цей факт повинен вплинути на розрахунок сальдо клієнта (клієнтів), а також знайти відповідне відображення у відповідній фінансовій звітності.

Технологічний ланцюжок, який веде від «резервування» нарахованих платежів до їх включення в облік, виглядає наступним чином:

1. Операція прийняття вантажу до перевезення на станції відправлення або вхідній прикордонній станції:

включення в суму резерву;

доступне сальдо на кінець доби (добове сальдо + сума резерву);

2. Операція видачі вантажу або здачі за кордон (розкредитування перевізних документів):

проставлення ознаки завершення перевезення;

вилучення із суми резерву;

включення в добове сальдо (списання з особового рахунка);

доступне сальдо на кінець доби (добове сальдо + сума резерву).

Таким чином, «резервування» нарахованих платежів на особовому рахунку клієнта продовжується до моменту завершення перевезення, тобто видачі вантажу отримувачу або здачі за кордон (для експортних перевезень) та надходження до бази даних документального підтвердження факту розкредитування перевізних документів. Сума зарезервованих коштів клієнта автоматично зменшується по факту списання цієї суми з особового рахунку клієнта (включення до обліку при розрахунку добового сальдо). На цьому процес «резервування» платежів перевізного документа завершується.

В разі коригування в подальшому працівником ЄРЦ інформації з перевізного документа прибуття (здачі) вантажу – сума зарезервованих коштів клієнта не змінюється. Внаслідок операції коригування, зміни відбуваються із сумами, прийнятими до обліку (списаними платежами), що знаходить відповідне відображення у фінансовій звітності.

При виконанні розрахунків через ЄРЦ змінюється фінансова сутність розрахунку категорії «перебір платежу», який фіксується (якщо є) при розкредитуванні пе-

ревізних документів. В умовах виконання розрахунків за «нетранзитні» перевезення через ЄТехПД залізниць, виявлені перебори платежів не стягувались з особового рахунка платника автоматично, а лише декларувались у відповідній місячній звітності, з подальшою взаємодією фінансових служб залізниць (відправлення та прибуття) та акцептуванням на відповідних рахунках.

В умовах розрахунків за перевезення у внутрішньому та міжнародному (експорт, імпорт) сполученнях через ЄРЦ, виявлений перебір платежу автоматично повертається на особовий рахунок платника-відправника (платника-отримувача, платника-експедитора) та відображається в добових переліках та іншій фінансовій звітності.

Для описаного вище процесу резервування платежів, нарахованих при відправленні вантажу та прийняття їх до обліку в сумі зарезервованих коштів при видачі вантажу (розкредитуванні перевізних документів), далі по тексту буде вживатися термін «режим відкладеного списання» (основний).

В окремих випадках можливе застосування принципу «резервування» аналогічного до транзитних перевезень – коли «резервування» коштів поєднується з остаточним розрахунком за весь шлях перевезення при видачі вантажу. В перевізних документах (електронних копіях перевізних документів), оформлених на станціях відправлення (станціях входу для імпорту) біля нарахованих платежів проставляється відмітка «зарезервовано» (не обов'язково) та відмітка «розрахунок на станції призначення» (обов'язково). Застосування такого способу резервування передбачає відсутність відображення у фінансовій звітності недоборів та (або) переборів платежів, оскільки «зарезервовані» кошти беруть участь тільки в обліку суми резервування – включення до резервування та вилучення з резервування. Такий спосіб резервування доцільний для використання при імпорتنних перевезеннях (платник – отримувач вантажу або платник, визначений по прибуттю), коли перевізний документ видається тільки отримувачу. Застосування такого принципу резервування можливе і для інших видів перевезень, наприклад, при розрахунках з окремими експедиторами, про що зазначається у договорі.

Далі по тексту, для описаного вище процесу резервування платежів, нарахованих при відправленні вантажу та прийняття до обліку сум, розрахованих за весь шлях слідування при видачі вантажу (розкредитуванні перевізних документів) – по аналогії до транзитних перевезень – буде вживатися термін «резервування з розрахунком по прибуттю» (допоміжний).

Таким чином, особливості застосування принципу «резервування» для перевезень у внутрішньому та міжнародному (експорт, імпорт) сполученнях (у порівнянні із застосуванням цього принципу для перевезень транзитних вантажів) полягають у такому:

на особовому рахунку платника, визначеного при відправленні, резервуються кошти з урахуванням суми ПДВ (0% ПДВ або 20% ПДВ – залежно від виду перевезення);

можливе застосовування різних способів резервування – в режимі відкладеного списання (переважно) та в режимі остаточного розрахунку по прибуттю (можливе для імпорту або для окремих експедиторів);

автоматичне повернення та відображення у звітності перебору тарифу (якщо буде) при списанні сум платежів в розмірі зарезервованих (режим відкладеного списання);

можливість розрахунків за перевезення (відправку) з двома платниками та відповідне відображення у звітності.

Категорія платник, визначений при відправленні, на особовому рахунку якого резервуються кошти, залежить від виду перевезення, зокрема це може бути:

для внутрішніх перевезень та перевезень на експорт відправник вантажу або експедитор;

для імпорتنих перевезень отримувач вантажу або експедитор.

При розкредитуванні перевізних документів облік (списання) коштів відбувається на особових рахунках платників, які так чи інакше також залежать від видів перевезень.

Для внутрішніх перевезень (режим відкладеного списання):

нараховані кошти, в сумі зарезервованих при відправленні, списуються з особового рахунка платника, визначеного при відправленні (відправника або експедитора);

сума перебору (якщо є) повертається на особовий рахунок платника, визначеного при відправленні (відправника або експедитора);

сума недобору (якщо є) списується з особового рахунка платника, визначеного по прибутті (отримувача або експедитора).

Для перевезень на експорт (режим відкладеного списання):

нараховані кошти, в сумі зарезервованих при відправленні, списуються з особового рахунка платника, визначеного при відправленні (відправника або експедитора);

сума перебору (якщо є) повертається на особовий рахунок платника, визначеного при відправленні (відправника або експедитора);

сума недобору (якщо є) списується з особового рахунка платника, визначеного при відправленні (відправника або експедитора).

Для імпорتنих перевезень (резервування з розрахунком по прибуттю) нараховані кошти за весь шлях слідування списуються з особового рахунка платника, визначеного по прибутті (отримувача або експедитора), причому може виникнути ситуація, коли кошти резервувались на особовому рахунку платника-отримувача, а списуються з особового рахунка платника-експедитора.

Наведене вище показує, що застосування принципу «резервування» нарахованих коштів для різних видів перевезень у внутрішньому та міжнародному (експорт, імпорт) сполученнях, має свої відмінні особливості, які вимагають як вирішення окремих технологічних питань (механізм визначення платника на вхідній прикордонній станції для імпорту), так і значних доопрацювань програмних продуктів.

Фінансова звітність ЄРЦ по внутрішніх та міжнародних (експорт, імпорт) перевезеннях складається на підставі інформації з перевізних документів, документів з додатковими зборами та інформації з платіжних документів, записаної до бази даних АСК ВП УЗ-Є шляхом обробки відповідних повідомлень.

Технологічний процес формування фінансової звітності складається з таких блоків:

1. Підготовка інформації: (запис на оперативний сервер).

1.1. Підготовка в реальному режимі часу за допомогою діючих типових АРМ та запис до бази даних «моделі ТехПД» інформації, яка надходить з місць її зародження:

з перевізних документів зі станцій відправлення вантажу та зі станцій входу для імпорту (резервування); зі станцій видачі вантажу та зі станцій здачі для експорту (облік);

з документів з додатковими зборами – зі станцій (облік);

з платіжних документів – з банків (облік).

1.2. Контроль за надходженням інформації до бази даних, коригування та введення інформації працівниками ЄРЦ за допомогою АРМ ЄТехПД.

1.3. Розрахунок оперативного (доступного) сальдо клієнтів на підставі інформації, яка надходить зі станцій, з банків, з ЄРЦ в реальному режимі часу – по мірі запису до бази даних.

2. Розрахунок добового сальдо та показників фінансової звітності (архівний сервер).

2.1. Копія інформації звітної доби з оперативного на архівний сервер.

2.2. Визначення та запис ознаки завершеності перевезення.

2.3. Розрахунок добового сальдо.

2.4. Облік зарезервованих коштів та розрахунок доступного сальдо клієнта на кінець звітної доби.

2.5. Розрахунок та запис до бази даних інших показників фінансової звітності (визначення маршруту прямування відправки через стикові станції залізниць, розрахунок необхідного кредитового запасу клієнтів, розрахунок податкової звітності, розрахунок показників статистичної звітності тощо).

2.6. Запис на оперативний сервер результатів розрахунку добового сальдо та відновлення розрахунку оперативного сальдо клієнтів на оперативному сервері.

3. Формування фінансової звітності (добової, з наростаючим підсумком, місячної). Фінансову звітність, яку формують в АСК ВП УЗ-Є від перевезень вантажів у внутрішньому та міжнародному (експорт, імпорт) сполученнях із застосуванням принципу «резервування» платежів при відправленні вантажів та обліку нарахованих платежів при їх видачі, умовно можна поділити на наступні три типи:

3.1. Формування звітності для клієнтів та для бухгалтерії ЄРЦ.

3.2. Формування фінансової звітності ПАТ «Укрзалізниця».

3.3. Формування інформації для розподілу та формування доходів ПАТ «Укрзалізниця».

Технологічний процес формування фінансової звітності в АСК ВП УЗ-Є – це комплекс окремих автоматизованих задач, які є взаємопов'язаними.

Фінансову звітність формують на підставі платежів з наступних первинних документів:

платіжних документів;

перевізних документів по відправленню вантажу;

перевізних документів при видачі вантажу;

накопичувальних карток форми ФДУ-92;

відомостей плати форми ГУ-46, ГУ-46а, ГУ-46к;

квитанцій різних зборів форми ГУ-57;

бухгалтерських довідок (претензії, коригування сальдо тощо).

Звітності для клієнтів ЄРЦ обмежена наступними звітами та формами:

переліки залізничних документів;

виписки з особових рахунків;

акти звірки взаємних розрахунків.

Звіти для бухгалтерії ЄРЦ, які обов'язково зберігають у друкованому вигляді, складають з наступних форм:

виписки з особових рахунків;

акти звірки взаємних розрахунків;

балансова відомість форми ФРУ-32.

Інформацію про суми зарезервованих коштів відображають у переліках залізничних документів, а також у зовнішній електронній довідці, по якій відбувається формування виписок з особових рахунків. В переліках залізничних документів, у додатковому розділі, відображають всі операції, пов'язані з резервуванням коштів подокументно: включення в резервування, вилучення з резервування.

Розглянемо детально формування наступної звітності.

Переліки залізничних документів.

Переліки залізничних документів видають клієнтам у спосіб, який обумовлено в договорі з клієнтом: надсилають електронною поштою, віддають в друкованому вигляді (опорною станцією або розрахунковим підрозділом) тощо.

Перелік формують після розрахунку добового сальдо, якщо на особовому рахунку клієнта відбувся будь-який рух коштів (в тому числі зарезервованих). Перелік складають з двох частин – основної і додаткової.

В основній частині Переліку відображають всі операції з документами, які змінюють стан добового сальдо клієнта, тобто відображають наступні документи звітної доби:

платіжні документи;

перевізні документи по прибуттю вантажу (облік сум, зарезервованих при відправленні та результати їх перерахунку);

накопичувальні картки форми ФДУ-92;

відомості плати форми ГУ-46, ГУ-46а, ГУ-46к;

бухгалтерські довідки, пов'язані з коригуванням сальдо клієнта;

квитанції різного збору форми ГУ-57 з кодом платежу 333.

В додатковій частині Переліку відображають операції з перевізними документами звітної доби, які стосуються резервування коштів (включаються до розрахунку доступного сальдо на кінець звітної доби).

Перелік можна сформувати за будь-який день місяця, відповідно до термінів зберігання інформації в БД, який відповідає умовам формування Переліку (надходили кошти від клієнта, списувались нараховані суми, коригувалась інформація з перевізних документів, коригувалось добове сальдо клієнта, змінювався стан зарезервованих коштів тощо).

Виписки з особових рахунків.

Виписки з особових рахунків формують не рідше одного разу в місяць і вони містять інформацію про зміни стану особового рахунку клієнта та зміни стану зарезервованих коштів упродовж звітного місяця, з відображенням дат, коли ці зміни відбулися.

Виписку з особового рахунку за звітний місяць формують після розрахунку добового сальдо за останній день звітного місяця.

Виписку з особового рахунку можна отримати станом на будь-який день будь-якого місяця (в тому числі поточного) – відповідно до термінів зберігання інформації в БД.

Акт звірки взаємних розрахунків.

Акт звірки взаємних розрахунків формують відповідно до умов, зазначених у договорі з клієнтом, та містить підсумки по надходженню коштів від клієнтів та їх використанню за певний період звірки (місяць, квартал тощо). Акт звірки взаємних розрахунків формують на підставі даних, які включають до розрахунку добового сальдо клієнта. Інформацію про стан та рух зарезервованих коштів не використо-

вують. До Акта звірки взаємних розрахунків додають Перелік змін в бік збільшення (зменшення) до Коригувального акта.

Один примірник Акта звірки взаємних розрахунків з відповідними підписами представників клієнта та дирекції розрахункового підрозділу віддають клієнтові, інший – зберігають в ЄРЦ. Зразок заповнення Акта звірки взаємних розрахунків наведено в додатку 3.

Балансова відомість форми ФРУ-32.

Балансову відомість форми ФРУ-32 формують по розрахунковому підрозділу в цілому (без розбивки по клієнтах) в рамках звітнього місяця. Відображають підсумкові дані за місяць, які включались до розрахунку добового сальдо: дані з платіжних та перевізних документів, з документів з додатковими зборами, з бухгалтерських довідок.

Інформацію про стан і рух зарезервованих коштів не використовують. Відображення платежів має відповідати сумах, які відображають у Зведенні нарахованих сум.

Суми платежів, нарахованих при відправленні та прийнятих до обліку по завершенні перевезення, відповідають Зведенню нарахованих сум (розділ «відправлення»).

Суми платежів, нарахованих для стягнення по прибуттю (недобори, або платежі, розраховані за весь шлях перевезення), відповідають Зведенню нарахованих сум (розділ «Прибуття»).

Суми переборів, повернутих відправнику, відповідають Зведенню нарахованих сум (розділ «Перебори»).

Балансова відомість форми ФРУ-32 залишається ЄРЦ та доступна для здійснення контролю відповідними департаментами ПАТ «Укрзалізниця».

1.1.1. Фінансова звітність ПАТ «Укрзалізниця», як було вище зазначено, складається зі зведень доходних надходжень.

Звіт форми ФДУ-5.

При переході на розрахунки через ЄРЦ із застосуванням технології резервування платежів по технологічній операції прийняття вантажу до перевезення на станції відправлення (станції входу для імпорту), змінюється час та подія прийняття нарахованих платежів до обліку. Проте навіть при повному переході на розрахунки через ЄРЦ, залишаються окремі категорії перевезень, які оплачуються готівкою на станціях відправлення вантажів – зокрема, це перевезення домашніх речей. Не виключено здійснення інших перевезень фізичними особами із застосуванням оплати при відправленні за квитанціями різних зборів форми ГУ-57.

У звіт форми ФДУ-5 по ЄРЦ включають перевізні документи по відправленню з оплатою нарахованих платежів готівкою на станціях відправлення за квитанціями різних зборів форми ГУ-57.

В перехідний період, коли певний час зберігається діюча технологія проведення розрахунків через ЄТехПД для клієнтів, які мають договори з регіональними філіями ПАТ «Укрзалізниця», і, паралельно, розпочнеться застосування технології «резервування» для клієнтів, які уклали договори з ПАТ «Укрзалізниця» та здійснюють розрахунки через ЄРЦ виключно у безготівковій формі, звіт ФДУ-5 по ЄРЦ не формуватиметься – у зв'язку з відсутністю даних для його наповнення. Формування звіту ФДУ-5 залишиться по регіональних філіях ПАТ «Укрзалізниця».

Форма звіту ФДУ-5 зберігається без змін.

Звіт форми ФДУ-25 та додатки до нього.

Суми платежів, нарахованих при відправленні для перевезень у внутрішньому та міжнародному (експорт, імпорт) сполученнях, спочатку «резервують» на особовому рахунку клієнта-відправника, а потім, через певний час, включають до обліку (списують з особового рахунка відправника) при розкредитуванні перевізних документів – у розмірі зарезервованих коштів.

Саме тому, в умовах проведення розрахунків через єдиний розрахунковий центр із застосуванням принципу «резервування» платежів, нарахованих при відправленні, облік доходних надходжень по ЄРЦ ведуть по звіту ФДУ-3, який складають при обробці інформації з перевізних документів прибуття.

Зведені дані про суми нарахованих платежів по операціях прийняття вантажів до перевезення на станціях відправлення (станціях входу для імпорту), є очікуваними доходними надходженнями.

Тому по ЄРЦ складають новий прогнозний звіт ФДУ-25 «Зведення нарахованих та зарезервованих доходних надходжень від перевезення вантажів при відправленні», в якому відображають суми платежів, зарезервованих у звітному місяці при прийнятті вантажів до перевезення.

Форма звіту ФДУ-25 наближена до форми звіту ФДУ-5.

Графа звіту ФДУ-5 «За балансовими відомостями» у звіті ФДУ-25 має назву «Зарезервовано станцією відправлення».

Оскільки для внутрішніх та міжнародних (експорт, імпорт) перевезень можливе застосування різних принципів «резервування» – як основного, так і допоміжного (з розрахунком на станції призначення та відміткою про це в перевізних документах) – суми резервування за способом їх обліку розділяють по різних графах: графа 4 «для включення в облік по завершенні перевезення» та графа 4а «з розрахунком на станції призначення».

Якщо перевезення повністю оплачене готівкою на станції відправлення вантажу – облік ведуть по факту оплати перевезення, оскільки резервування не відбувається. Такі перевезення відображають у звіті ФДУ-5.

Перевезення, оплачені готівкою при відправленні і відображені у звіті ФДУ-5, не відображають в аналогічних графах звіту ФДУ-25. Проте, включення таких перевезень в прогнозний звіт ФДУ-25 можливе (потребує уточнення) з метою отримання в одному звіті цілісної картини для попередньої оцінки очікуваних доходних надходжень.

У зв'язку з прогнозним характером звіту ФДУ-25, додатки, які формують до нього, містять інформативні дані: про зміну виду перевезення, про фактичний розмір списаних платежів у порівнянні із зарезервованими, тощо.

Додатки про коригування сум попередніх періодів (які формувалися до звіту ФДУ-5), при розрахунках через ЄРЦ стають додатками до звіту ФДУ-3.

Звіт форми ФДУ-4 та додатки до нього зберігає свою форму та всі додатки. В умовах розрахунку через ЄРЦ – необхідно забезпечити його формування по ЄРЦ в цілому з можливістю розгортання по залізницях.

Звіт форми ФДУ-3 та додатки до нього у зв'язку з тим, що всі платежі, які нараховані станціями відправлення при прийнятті вантажів до перевезення та зарезервовані на особових рахунках платників, включаються до обліку по факту розкредитування перевізних документів, облік доходних надходжень від перевезення вантажів у внутрішньому та міжнародному (експорт, імпорт) сполученнях ведеться по звіту ФДУ-3.

Звіт ФДУ-3 відображає повну картину перевезення вантажів по мережі залізниць України. При формуванні та внесенні змін до форми звіту необхідно врахувати наступні особливості:

в суму доходних надходжень від перевезення вантажів (рядок 12) перебори платежів включаються зі знаком «-» (мінус) – оскільки виявлені перебори автоматично повертаються на особовий рахунок платника;

потрібно розділяти суми, зарезервовані по відправленню та суми, оплачені готівкою на станції відправлення по квитанціях різних зборів ф. ГУ-57.

У зв'язку з вищевикладеним, пропонуються наступні зміни до форми звіту ФДУ-3, правил відображення даних у ньому, а також пояснення взаємозв'язків із звітом ФДУ-25:

сума, відображена у графі 4 звіту ФДУ-25, наповнює рядок 5 звіту ФДУ-3 (нова назва: «суми, зарезервовані по відправленню і включені в облік по прибуттю») звітного та наступного за звітним місяців – залежно від надходження до бази даних інформації про розкредитування перевізних документів;

рядок 3 «нараховано за транзит» та рядок 6 «недобори на відправника» перейменовуються (див. нижче);

сума, відображена у графі 5 звіту ФДУ-25, наповнює рядок 3 звіту ФДУ-3 (нова назва: «оплачена при відправленні за квитанціями різних зборів»);

рядок 6 (нова назва «перебори, повернуті відправнику») – якщо в результаті перерахунку зарезервованої суми, прийнятої до обліку та відображеної в рядку 5, виявлено та повернуто на особовий рахунок платника-відправника перебір платежу (сума по коду 27 з відповідним підкодом);

сума, відображена у графі 4а звіту ФДУ-25, поступово наповнює графу 2 звіту ФДУ-3 («нараховано по прибуттю на вантажоотримувача») звітного та наступного за звітним місяців – залежно від надходження інформації про розкредитування перевізних документів;

в рядку 2.0 «в т.ч. недобори на вантажоотримувача» – якщо в результаті перерахунку зарезервованої суми, прийнятої до обліку та відображеної в рядку 5, з особового рахунка платника-отримувача списано суму добору платежу;

рядки 13.1, 14.1, 15.1 змінюють назву з «т.ч. місцевий транзит» на «т.ч. транзит» – для виділення випадків зміни виду перевезення з імпортного на транзитне (див. розділ 4);

рядки 19 та 20 вилучають.

У звіті «Зведення нарахованих сум», який формують після розрахунку добового сальдо клієнтів, включають суми з перевізних документів, відображені у звіті ФДУ-3, а також суми, які відображають в додатках до звіту ФДУ-3 про коригування сум документів минулих періодів.

Суми, включені до «Зведення нарахованих сум» по розрахунковому підрозділу в цілому, відповідають сумах платежів, відображених в балансовій відомості ФРУ-32.

У розділ «Відправлення» включають суми:

рядка 5 звіту ФДУ-3;

додатка до рядка 5 звіту ФДУ-3 «Коригування сум документів минулих періодів, стягнених з відправника».

У розділ «Прибуття» включають суми:

рядка 2 звіту ФДУ-3;

додатка до рядка 2 звіту ФДУ-3 «Коригування сум документів минулих періодів, стягнених з отримувача».

У розділ «Перебори» включають суми переборів, повернуті на особовий рахунок платника, визначеного при відправленні. Суми розділу відповідають сумі рядка 6 звіту ФДУ-3.

Висновок. Виконано комплексне дослідження процесу від моменту переходу на розрахунки із замовниками залізничних послуг за єдиним договором з урахуванням принципу «резервування» до формування фінансово-статистичної звітності з вантажних перевезень. Впровадження запропонованих змін надасть змогу досягти синергетичного ефекту для ПАТ «Укрзалізниця». Отже, наочно спрямована взаємодія окремих компонентів цілісної системи, а саме: покращення сервісу при наданні послуги з перевезення для клієнта, спрощення обліку доходних надходжень ПАТ «Укрзалізниця», оскільки замість шести регіональних філій облік здійснює одна філія в цілому по ПАТ «Укрзалізниця», забезпечення прозорості проведення розрахунків в одній філії, виключення низки звітності регіонального рівня через відсутність у ній потреби та фінансових ризиків, які пов'язані з накладенням штрафних санкцій при перевірках контролюючих органів і забезпечує перехід на облік за МСФС.

Таким чином, ПАТ «Укрзалізниця» отримує інструментарій переходу від розрахунків із замовниками залізничних послуг, які здійснюють регіональні філії, до комплексних розрахунків за єдиним договором, єдиним принципом, на єдиній методологічній базі обліку доходних надходжень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про особливості утворення публічного акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування», Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 49, ст.553.
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 25 червня 2014 р. № 200 «Про утворення публічного акціонерного товариства «Українська залізниця».
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 2 вересня 2015 р. № 735 «Питання публічного акціонерного товариства «Українська залізниця».
4. Колесникова Н.М. Теорія адаптивно-гармонізаційного механізму ціноутворення на залізничному транспорті: [монографія] / Н.М. Колесникова. – К.: КУЕТТ, 2007. – 349 с.
5. Колесникова Н.М. Формування доходів від залізничних перевезень в умовах вертикально-інтегрованої системи управління / Н.М.Колесникова, І.Г.Бакаєва, В.В.Чорний // Збірн. наук пр. ДЕТУТ. Серія «Економіка і управління». – Вип.18. – 2011. – С.54-57.
6. Макаренко М.В. Методические подходы к учету различных факторов при распределении доходов от грузовых перевозок / М.В.Макаренко, Н.Е.Гончарок, Н.С.Соколовская // Транспортный комплекс Украины: экономика, организация, развитие: Сб.научн.тр. ИКТП-Центра. – Вып.4. – 1997. – С.103-117.
7. Богомолова Н.І., Сенник Г. Особливості формування доходів залізничного транспорту в сучасних економічних умовах // Збірн. наук пр. ДЕТУТ. Серія «Економіка і управління». – Вип.18. – 2011. – С.41-50.
8. Чорний В.В. Конкурентоспроможність залізниць на ринку вантажних перевезень: теорія, методологія, практика : [монографія] / В.В.Чорний. – К.: ДЕТУТ, 2012. – 401 с.
9. Белінська М.Г. Резервування платежів як важлива умова оптимального формування доходів ПАТ «Українська залізниця» від вантажних перевезень / М.Г.Белінська // Збірн. наук пр. ДЕТУТ. Серія «Економіка і управління». – Вип.34. – 2015. – С.62-70.

REFERENCES

1. Zakon Ukrainy «Pro osoblyvosti utvorennia publichnoho aktsionernoho tovarystva zaliznychnoho transportu zahalnoho korystuvannia», Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 2012, № 49, st.553.
2. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 25 chervnia 2014 r. № 200 «Pro utvorennia publichnoho aktsionernoho tovarystva «Ukrainska zaliznytsia».
3. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 2 veresnia 2015 r. № 735 «Pytannia publichnoho aktsionernoho tovarystva «Ukrainska zaliznytsia».
4. Kolesnykova N.M. Teoriia adaptivno-harmonizatsiinoho mekhanizmu tsinoutvorennia na zaliznychnomu transporti: [monohrafiia] / N.M. Kolesnykova. – K., KUETT, 2007. – 349 s.
5. Kolesnykova N.M. Formuvannia dokhodiv vid zaliznychnykh perevezen v umovakh vertykalno-intehrovanoi systemy upravlinnia/ N.M.Kolesnykova, I.H.Bakaieva, V.V.Chornyi // Zbirn. nauk pr. DETUT. Serii «Ekonomika i upravlinnia». – Vyp.18. – 2011. – S.54-57.
6. Makarenko M.V. Metodicheskiye podkhody k uchetu razlychnykh faktorov pry raspredelenyy dokhodov ot hruzovykh perevozok / M.V.Makarenko, N.E.Honcharok, N.S.Sokolovskaia // Transportnyi kompleks Ukrainy: ekonomika, orhanyzatsiia, razvytye: Sb.nauchn.tr. YKTP-Tsentra. –Vyp.4. – 1997. – S.103-117.
7. Bohomolova N.I., Sennyk H.Osoblyvosti formuvannia dokhodiv zaliznychnoho transportu v suchasnykh ekonomichnykh umovakh// Zbirn. nauk pr. DETUT. Serii «Ekonomika i upravlinnia». – Vyp.18. – 2011. – S. 41-50.
8. Chornyi V.V. Konkurentospromozhnist zaliznyts na rynku vantazhnykh perevezen: teoriia, metod-olohiia, praktyka:[monohrafiia] / V.V.Chornyi.-K.:DETUT,2012. - 401 s.
9. Belinska M.H.Rezervuvannia platezhiv yak vazhlyva umova optimalnoho formuvannia dokhodiv Pat «Ukrainska zaliznytsia» vid vantazhnykh perevezen /M.H.Belinska// Zbirn. nauk pr. DETUT. Serii «Ekonomika i upravlinnia». – Vyp. 34. – 2015. – S. 62-70.